

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Tárgy

792

Szerző: *Siklóssy házsló*
Cím: *Elssler Fanny Pesten*

Idő

"1844"

Forrás:

Uilág

Személy

He

Bp.

(Hely)

1921. XII / 25

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Székesfehérvári hazinomda 1020

Elssler Fanny Pesten

A világhírű bécsi táncosnő 1810-ben született. Apja Haydn Józsefnek, a komponistának, volt másolója. Így Fanny magyarországi vonatkozásai hamar megkezdődtek. Gyermekéveinek javarészt Kismartonban töltötte, hova később is gyakran el látogatott.

„Még gyermek voltam, — írja Frankenburg Adolf, az Életképek szerkesztője, emlékirataiban — midőn őt először Kismartonban láttam, hol atyáfiainál, a híres vadászkiűrtös Prinstner testvéreknél időzött, kiket apámnál gyakran meglátogattam. Egyszer ottmaradtunk éjszaka náluk, s nekem, a nyolc-kilencéves fiúnak, az a szerencse jutott, hogy Fannyval egy szobában hálhattam, ki reggel az ő ágyából az enyémbe pirouette-irozott, s hófehér lábujjával orromat piszkálván, felébresztett. Mit adott volna sok gazdag roué egyetlen ily piruette-ért!”

Már gyermekkorában balleben táncolt, honnan rendkívüli bájossága és tehetsége hamarosan jelentős sikerekre ragadta. Az 1829. év november havában látta meg őt a Kántnerthor-Theaterben Gentz Frigyes báró s a találkozás mindkettőjükre végzetes volt.

Gentz és a prágia hercegnő

Gentz Frigyes nagy szerepet játszott a monarchia életében. Budán is emlékezett e finom urra mindenki abból az időből, amikor Gentz hosszú hónapokat töltött itt 1809-ben az idemenekült bécsi udvarral. Gentz akkor bánatos szívvel jött ide, mert Prágában hagyta szerelmét, egy hercegnőt, az utolsót ebben az életben. Így gondolta ő de nem a sors: sok apró szerelmi kaland után husz esztendő múlva jelent meg Fanny személyében az igazi és csakugyan az utolsó.

Gentz, jóllehet, tudta, hogy Fanny nem adhatja már neki első ártatlanságát, házasságra gon-

dolt. Mégis megmaradtak a barátságnál s a nana nő valósággal bearanyozta az öreg diplomata életét. Viszont Gentznek ebben az esztendőben megjelent eddig kiadatlan naplójegyzetei (1829—1831) mutatják, mint egyesítette magában ez az öreg ur a szerelme és a fogadott apát. A két évig tartó barátság — mert Gentz 1832-ben meghalt — végleg megalapozta Fanny existenciáját. A legnagyobb sikerű vendégszereplések következtek az európai metropolisokban, majd 1840-ben Amerikában.

Mindenki cachukát táncol . . .

Az istennő 1844-ben és 1846-ban került hozzánk. A jelenlegi Gizella-téren épült németnyelvű Városi Színházban lépett fel. Képzhetők, mennyire elbájolta a gyulékony pesti közönséget. Egyszerre, mindenki cachukát táncolt és igyekezett utánózni Fannyt, aki a magyarországi származású népszerű humorista, Saphir M. G. szerint ezt a táncot „lábával, szemével, szájával, mosolyával, millió bájos kommentárral és millió édes széljegyzettel táncolta.” Podmaniczky Frigyes báró mint serdülő gyermek látta Fannyt Pesten. Szerinte ő volt az utolsó világhírű táncosnő, „aki taglejtéseinek művészi tökélye s bája által tudott s akart hatni egyedül!”

Az általános lelkesedésen kívül megvolt Fannynek a maga külön gárdája is, amelynek élén Almássy György gróf állt. Minden fellépése alkalmával valósággal előzönlötte őt a bokrétaeső. Ezidőben már igen élénk volt az antagonizmus a német és a magyar (Nemzeti) színház között. Hogy a már-már duzzogó magyarságot kiengesztelje, Fanny egyszer, de csak egyetlen egyszer fellépett a Nemzeti Színházban is.

Elssler Fanny a Nemzeti Színházban

Ez 1844 június 2-án volt. A színház és a nézőtér úgy volt feldiszitve és ki volt világítva — olvassuk az egykoru tudósításban — mint azelőtt csak a király és a nádor születése napján. Az emeleteken 300 ölnyi virágfüzér vonult át. A hely-áratok négyszeresen emelték fel, de a közönség azért mégis zsufolásig megtöltötte a színházat. A bálványozott Fanny táncát az örülésig tomboló zaj fogadta és virág-zápor hullott rá minden oldalról. A spanyol tánc után a közönség a divatos krakowiankát akarta, mire Fanny magyarul azt felelte: „szívesen”, amely szót — az egykoru tudósítás szerint — a pesti uracsok többre becsülték Vörösmarthy minden munkáinál.

De mindez eltörpült amellett a nagyszerű

szerep mellett, — olvassuk folytatólag — amelyet zenekar, a Nemzeti Színház daloskara és a legköltségesebb görög tüz kíséretében adott az aranyifjúság az isteni Fannynek, aki „köszönöm szívből” szavakkal hálálta meg az ünnepeletést, ami ismét annyira meghatotta a táncosnő bálványozóit, hogy a rossz nyelvek szerint az Akadémiahoz óhajtottak fordulni, hogy a „köszönöm” és „szív” szavaknál a szótárban Elssler Fanny, mint ezeknek érdemes használója, külön említés-sék meg.

Igazi tömegőrület volt, amely Fanny mellett Pesten és Budán megnyilatkozott. A hivatásos kritika, az Életképek, jónak látta megsokallni a lelkesedést és 1846 július 4-iki számában ugyancsak megrójjá az őrzöngészerű óvációkat, valamint egyesek bohóckodásait.

De volt egy komoly ok is, amiért a közönség méltán nehezelt a „mennyeire”. A magyar nemzet ezidőben a társadalmi erő kifejtések aranykorát érte. Az udvar évszázadokon át nem törődött velünk, a magyarság kezdett mégis gazdaságilag talpára állani, kezdett, mint kulturáram berendezkedni. A társadalom jótékonyág címén szedte és fizette a maga adóját. Nyoma sem volt akkor annak az elkényszeredettségeknek, amelyet, sajnos, e téren manap tapasztalunk, még

konysággal való visszaéléseknek. *Liszt Ferenc*, aki szintén ezidőben szerepelt, mint kifejlett művész először Pesten, monumentális művészetén kívül éppen azzal tudta szívéhez bilincselni a budapesti közönséget, hogy *készörömet hangversenyezett jótékony célra.*

Fanny üzleti érzéke

Am Fanny mentalitása másképen volt berendezve. Régen tul az első sikereken, bár női szépsége teljében, érezte, hogy a szépség, művészet, dicsőség mulandó. Az életöröm, amely belőle kiáradt, végre is másoké lesz, az előbb-utóbb elkövetkező öregség azonban az övé marad. Ha veleszületett spiessbürger-természete nagyban hozzájárult is ahhoz, hogy fiatalos frissessége megmaradjon, Fanny világlátott nő volt, aki a *financiákban alaposan kiismerte magát*. Neki végeredményben mindegy volt, *Amerikában táncol-e, avagy a pesti Dunaparton*. Szóval nem volt szíve a magyar kultúra fejlődése és a jótékonyág iránt. Pedig ugyancsak piszkálták erre. A német színháznak volt egy kis ballet-kara; művészetben, szerelemben egyaránt elhanyagolt. Legutóljára ezek a kis szürke ballet-patkányok kérték meg istenített kollégájukat, hogy egyizben táncoljon értük. *Am Fanny nem állt kötélnek.*

No de mindegy. A mérvadó színházi rókák is, meg a közönség is ott őrizték szívükben Fanny lábát, amikor az már a bécsi Grabent taposta.

Fischer, a híres Szervita-téri cukrász, olyan *húsvéti tojásokat készített, amelyekben Fannyra lehetett ráakadni*. *Privorszky* kávéházában *cachuka-nektárt árusított*, a Váci-utcai bécsi porcellánkereskedés (de jó lett volna napi áron alt-wient vásárolni!) legalább is *annyi Elssler Fanny-szobrocskát adott el, ahány étkező-készletet*. A szobrocskák előkelő interieur-ökbe kerültek, ugyanide piktoroknak is volt okkal-móddal bejárásuk. Így kerültek az Elssler Fanny-szobrocskák magyar biedermeier-piktorok csendéleteire, ők ugyanis még nem tudták, hogy nem ilyesmit, hanem uborkásüveget kell festeni. Így látunk egy ilyen szobrot a kitünő *Schäffer Béla* (Adalbert) egy jólismert csendéletén, egy másikat pedig a nemrégiben elhunyt *Ujházy Ferenc* bácsi egy 1851-ben festett képén, amelyet a napokban árvereztek el.

Fanny ebben az évben táncolt utóljára. Nemcsak táncművésznő volt, de életművésznő is. *Volt energiája sikerei teljében visszavonulni, szépen megöregedni*. Mint köztiszteletnek örvendő matróna halt meg Bécsben 1884-ben.

Pesten Fannyt Fannyk váltották fel. Itt volt a kis *Sáry Fanny*, akit Bécsben is szerettek. De hogy megkritizálták, bécsiek, pestiek egyaránt! Azt mondták rá, hogy „ne nagyon repüljön fel a ruhája, mert ez az illendőségi vonalat túlhaladja”. Jött *Cerrito Fanny*. Kitünő táncosnő, szép volt, fiatalabb volt, mint Elssler Fanny, idomainak gömbölydedsége is tetszett egyes öreg uraknak, de azért mégsem tudták feledni az igazit.